

IN HET ONGEWISSE

Van Hans Tentije verscheen eerder bij De Harmonie:

Alles is er
Wat ze zei en andere gedichten
Nachtwit
Schemeringen
De innerlijke bioscoop
Drenkplaatsen – gedichten 1975–1987
Van lente en sterfte
Wisselsporen
Verloren speelgoed
Wat het licht doet
Deze oogopslag
Uit zoveel duisternis
In de tussentijd (bij foto's van Peter Bes)
Als het ware
In omgekeerde richting (met Bernlef)
Gissingen, gebeurtenissen
Hoe het komt – gedichten 1994–2010
Om en nabij
Begane grond
De innerlijke bioscoop (herziene editie)
Nergens anders
Waarvandaan

Hans Tentije
IN HET ONGEWISSE

Gedichten 2011–2023

Uitgeverij De Harmonie, Amsterdam

In omgekeerde richting

Met Bernlef

VANDAAG

De luwte meestal schuwend klampen zeewinden je hier aan
en verrafelen de nog gehesen vlaggen, de dundoeken van een haast
weer voorbij, kortstondig zomerseizoen

tussen wat achter de branding oplicht en de terpentijngeurige
dennenbossen en verspreide landjes in de geest slaat het zout neer en vreet
aan chroom, antennes, testbeelden en het stramien
van herinnering en tijd

er bestaan geen sluipwegen naar het verleden en toch
kan het gebeuren dat je wordt teruggedreven naar sommige vroegere
achteroms, duinpaden, veranda's

enkele gedrongen huizen, een stenen kerk met in het middenschip
de schaalmodellen van twee zeilschepen, de huidplanken
overnaads en gebreeuwd, zich zo lang al teweerstellend tegen aanvechtingen
en godsgericht, de malafide voorzienigheid –

te zijn waar je bent is een illusie, je gedachten zwermen
over landschappen, alleengelaten werelden uit, onder zinkwitte
luchten en een grondeloos gesternte

het onsterfelijke schuilt in de vluchtigste momenten, in de avondlijke glans
van dierbare of onbeduidende dingen, zorgvuldig
bewaard, wrevelig aan de kant geschoven, door het toeval
lukraak gerangschikt –

zou zij nog komen vandaag, om zich in zee te wagen, om haar herders
uit te laten razen langs het stille strand?

BALLADE VAN DE BULTRUG

'het onsterfelijke schuilt in de vluchtigste momenten, in de avondlijke glans
van dierbare of onbeduidende dingen, zorgvuldig
bewaard, wrevelig aan de kant geschoven, door het toeval
lukraak gerangschikt'

het vervliegende, het vluchtige, dat betekent
dat hier nog steeds iets gaande is
voorgoed bewaard en tegelijkertijd opgeheven
door de ontregelde metronoom, fijngemalen
tussen de radertjes van een ontplofte klok

wat overeind blijft is een mistig beslagen stopfles
en het woord 'peredrups', hun herinnerde geur
weggevaagd door een plotselinge windvlaag
die van verre een lied aanvoert, een diepzeeballade.

Zo keert het gezang der bultruggen terug
het jonge mannetje op weg naar een nieuwe kudde
met als enige bagage een eigen variatie op een oeroud thema
dat hier naruist aan mijn voeten terwijl ver op zee

de lampen van een boortoren seinen dat de bultruggen
zich hebben teruggetrokken, hun gezang
sinds onheuglijke tijden niet meer werd gehoord
dat wij op zoek moeten gaan naar hun verloren lied

omringd door dagelijkse dingen, door aangespoeld wrakhout
lezend in de ribben van de gesloopte walvis als van een leesplank
het voorbij in het huidige, dat roerloos blijk geeft
van een bestaan voorbij het verdronkene

in de vensterbank verlicht een kapotte tl-buis
een tafel vol dingen waarover ik een doek gooi
ik probeer mij hen te binnen te brengen zoals zij zijn, zoals zij waren
geregeerd door een steeds van richting wisselende wind.

VANUIT HET DIEPST

Een plotselinge huivering beving je, opgestuwd misschien
vanuit het diepst van jezelf, hersenen en ruggemerg, droomresten
waarvan je bloed zo doortrokken was dat ze je opnieuw
terugvoerden naar het innige van lamsvlies en vruchtwater, tot de wereld
zich ontsloot, voor jou, je eerste schreeuw

je werd verlost, maar zonder dat de toekomst je veel garanties
of paradijselijks kon bieden, afgesnoerd maar evengoed
nog met de nevel, de droesem van eeuwen verbonden die je had voortgebracht –
zoor van kou en ontwenning was je huid, nergens meer echt
tegen beschermd, toch moest het daarvoor al begonnen zijn, het zoeken
naar toonaard, cadans –

wiegeliederen, rituelen later ontdekte je dat wat je beleefde
niet alleen maar van buitenaf kwam en wat je 'ik'
had leren noemen een duister fluidum, tegelijk zee en tegenzee was
vol muien en onderstromen

nat en stroef was het zand en diep in een kraag van geneurie
weggedoken zwierf je over verlaten stranden om de misthoorns te horen
en het opkomend tij, dat de treurnis van hun haast
honende stoten enigszins verzachtte, een met stookolie besmeurde
vleugel van een meeuw, een mantelmeeuw
klapwiekte na aan roestig, hangerig prikkeldraad

de stilte toen de echo's eenmaal waren weggestorven
en terwijl je voetstappen zich allengs met drangwater vulden, welden er klanken
uit een ander intro, een ander verleden in je op –

VOORGEBOORTE

Een duister fluïdum, mogelijke herinnering aan een voorgeboorte is het daarom dat wij hier aan de vloedlijn staan steeds weer terugkeren naar dit vlietende gebied luisterend naar een mogelijk op handen zijnde bevalling

Ja, er was daar een toonaard, een cadans, een gesloten woordloze wereld, een stroomschema waarbinnen iets zich begon te vormen dat nog geen naam had maar al wel signalen opving en aarzelend vasthield

Is het daarom dat ik mijzelf soms niet herken mij mee laat voeren tot ik mijzelf daar in de verte aan het strand zie staan als een zwaiende dirigent wanhopig graaiend naar een melodie.

Geen idee hebben, daar begint het mee. Heimwee dat mij als zeenevel omhult zonder dat ik weet heb, zonder dat ik er woorden voor vind, zoals de meeuw die thermiek in vleugelslagen zichtbaar maakt.

Blijf achter, met beide benen in het grondsop, rangschik het zwerfvuil door toeval hier aangespoeld maar zonder het te benoemen; omzeil iedere aanspoelende betekenis en je zult vinden wat je dacht voorgoed verloren te zijn:

je aanwezigheid voor je er was.

EN DAN

Versprak of verschreef je je soms, toen je het woord *voorgeboorte* gebruikte terwijl je eigenlijk *voorgeborchte* bedoelde?

wat voor bevliegingen, orgasmen, liefdesgeschiedenissen
ons ook verwekt mogen hebben, de doodsdrijf rijdt altijd als het derde beest
mee op onze hard zwoegende, gebogen
ruggen en zweept bloedgeil en onverzadigbaar zowel lendenen
als illusies tot over de pijngrens op –

niets dat eeuwiger is dan de wind, die wolken stapelt, voortjaagt
of uiteendrijft, die kwintsprong, schitterende dissonant of madrigaal is, beloften
even makkelijk als bedreigingen inslikt, smeekbeden
meestal onverhoord laat, zijn momenten van loutering en hartstocht
kiest en de vonken aanblaast om ze verstrooien

de wind die kortwikt, streelt, krimpt of toewuift, mij verwittigt
van het onuitsprekelijke en herinnert aan iets
dat ik nooit heb geweten, al het voorgaande achter zich laat en telkens
weer een onmiskenbare vrouwengeur, een lucht
van bevrucht zeeschuim meevoert en mij uit mijn evenwicht brengt –

geen horizon is waterpas

VOORGEBORCHTE

In het voorgeborchte zitten de zielen
radeloos bijeen, dorstend naar verlossing
op gele plastic stoelen, omringd door roddelbladen

De voorgeboorte daarentegen behelst de mens voor hij bestaat
alleen nog mogelijkheid is, blootgesteld
aan bevliegingen, liefdesgeschiedenissen
(het orgasme benadert wat ik bedoel nog het meest)

Een leegte die maar een fractie lang kan bestaan
als een even oplichtende kier vanonder een dichte deur
voor zij met kreten vol lust wordt gevuld

Heimwee naar niet-bestaan: een onmogelijke droom
die een levenlang gekoesterd wordt, nadraagt
in alle uitspraken die nooit werden gedaan.

Ja, misschien is het doodsdrijf: de hang om
alles ongedaan te maken in de hoop nooit aan te komen
te ontsnappen aan iets waaraan geen ontkomen was:
het drijfanker van je naam als een onder water geketende zwaan
waarvan het verendek allang niet meer smetteloos was.

De wind, die door al onze gedichten waait
bladert in het Grote Namenboek op tafel
zonder er ooit bij een stil te blijven staan.

En ik denk aan János Pilinszky
die, terwijl de sigaret zijn vingers schroeide
schreef: 'ik zal kijken tot ik
het vergeten heb verdiend.'

ZEEZICHT

De brekers slaan tegen de kademuur van de verlaten strandboulevard
stuifregens teisteren de gesloten bleekblauwe luiken van de vakantieflats
alleen op de hoek van het huizenblok brandt neonlicht in een bankfiliaal

In de verte nadert traag de auto met de gangsters, stopt aan de stoeptrand
een voor een stappen ze uit, houden met hun linkerhand hun hoed vast
met de rechter-, diep in de zak van hun fladderende regenjas, hun wapen
op het geluid van schuivende ruitenwissers gaan ze naar binnen

Daar begint het uitgewoond detectiveverhaal, de klassieke bankoverval
met zijn hardgekookte beelden vol dreigend geweld en angstig geheven armen
maar hier op de verregende boulevard tekent zich een ander verhaal af
niet vertaalbaar in daden maar alleen te ondergaan:

De brekers beukend tegen de kademuur van de strandboulevard
nieuwe stuifregens zich stortend op de gesloten blinden van de vakantieflats
het alarm dat afgaat en rinkelt in de verloren verte, de kolkende zeenevel –
o, het zal nog eeuwen duren voor hier het verlossende woord wordt gelost.

Iemand buiten beeld stelt het oculair scherp.

IN HET ACHTERLAND

Een van die mistroostige herfstdagen waarop het amper nog licht wil worden in een door storm belaagde, nagenoeg verlaten badplaats zodat niemand opschrikt als het alarmsignaal afgaat en maar blijft afgaan wanneer een net naast een vuilnisbak gemikt pak duizendjes het noodpedaal achter de balie raakt

ze hebben weinig haast, weten dat de dichtstbijzijnde gendarmerie kilometers ver verwijderd is, er hebben dan al schoten geklonken, leggen beide armen van hun gewonde kompaan over hun schouders en slepen hem en de vele biljetten naar de Plymouth, die de vierde dader rustig voor de glazen deuren heeft gezet

dunbevolkt is het achterland, een coulissenlandschap, het ideale decor voor stille tragedies, een film-noir als deze

waarin vanzelfsprekend even later een slaperige provincieplaats opdoemt en het stationsgebouwtje dat deel uitmaakt van hun dwaalspoor – opnieuw hijsen ze hun handlanger op, schuifelen met hem in het midden naar het loket om treinkaartjes te kopen, maar even verderop stappen ze over in een wachtende, metallic groene Mercedes

een jongensdroom, je buit op een afgelegen, geheime plek te verbergen, je voor te stellen hoe jullie je ene makker onderbrengen in een privékliniek, waar niemand lastige vragen stelt

als het politieonderzoek zich dan toespitst, men overal navraag doet, eerstehulpposten en dubieuze dokterspraktijken navlooit, moet hij daar nodig vandaan, maar omdat dat niet lukt glipt zij, je als verpleegster vermomde bloedmooie geliefde, de intensive care binnen, en koppelt het slangetje van het infuus zorgvuldig los om hem iets fataals toe te dienen –

te zijner tijd zal ze jou, met je overvolle koffers, beslist komen afhalen bij het hotel, Hôtel Splendide

EEN OEFENING

Wanneer de reddingboot de remise verliet en door het bonkige
hardblauwe rupsvoertuig, met zijn beide achterwaarts gebogen uitlaatpijpen
voorop, naar het strand werd gesleept was dat overal
meteen te horen – onderweg vernielden de sterk geprofileerde banden
de straatstenen soms drastisch

naast de trailer waarop de vlet rustte, gingen, schreden of ze een lijkwagen
begeleidden, de acht vrijwilligers in hun glanzende oliegoed
en zuidwesters die net niet boven de met polsdik kabeltouw afgezette
boorden en de stootkussens uitreikten –

het meest schrikwekkende van verdrinken is dat de spoel
waarop je levensloop wordt afgedraaid het zo versneld doet dat de strook celluloid
voor het einde losschiet en zich in zichzelf verstrikt

maar daar ging de reddingbrigade, een kleine stoet nieuwsgierigen
volgde, het was vloed, een stormachtige wind stond pal
op de kust, zwoegend manoeuvreerde men boot en onderstel
voorbij de tweede of derde bank, waar het water
hoe dan ook diep genoeg was

de motor sloeg dadelijk aan, het roer haperde niet en terwijl de mannen nog bezig
waren zich in hun zwemvesten te hijsen, kwamen ze
dwars op de scheef aanrollende, hoge golven te liggen en dreven
een stuk verder af

ik greep de hand van mijn vader, zes, zeven misschien zal ik die decemberdag
geweest zijn, bijna jarig, zag hoe het schip helde, zich
nauwelijks nog rechtte en telkens weer dreigde te kapseizen

ze konden de zware zeegang onmogelijk bedwingen, liepen toen
finaal ergens vast – het achtergebleven bootsvolk schoot verschillende lijnen over
en via een stelsel van buizen, katrollen en lieren haalde men
de opvarenden, die beurtelings in een reddingbroek boven het schuim
uit aan kwamen zweven, veilig naar de kant –

zelf in nood te raken als het niet eens menens is, zulke ogenblikken, vervuld
van wat nooit meer vlot te trekken is